ambigens de victoria, Ducibus Bethuliæ dixit: *Non ſumus ſecuti peccata patrum noſtrorum, qui dereliquerunt Deum ſuum, & adoraverunt Deos alienos; pro quo ſcelere dati ſunt in gladium, & in rapinam & in confuſionem inimicis ſuis*: cap. 8. 18. Sin autem, quis ſicut Deus? Cedent, vel cæſi cadent hoſtes in trophæum, quippe inter nos non invenitur flagitium. Ex fœdere cum peccato timenda populi afflictio: ſiquidem Deus offenſus, quantumvis armis & virtute validos, *tradens* Holoferni *tradet illos*: hoc eſt, incurvabit illos; ut qui ex ſervitute idolorum exultabant glorioſi, mancipentur Holofernis ſervituti, luentes fidei fractæ à tergo inſidiantem pœnam, iugumque tranſeuntes & diſcincti in ignominiam. Achior dixit: *Subiugati erunt ſub iugo potentiæ tuæ*: v. 24. Syr. *Statim tradentur iugo tuo.* Humilitate humiliabuntur: confuſione confundentur confracti & contriti, dum Bethulia oppugnatur; quia murus eius, eſtò latiſsimus, *ſuffoſsione ſuffodietur*; ut civitas diſsipetur diſsipatione, & corruant in ore gladij. Sine dubio certiſsimè corruent, ut verè dicant ex eventu certaminis, *Peccata noſtra reſponderunt nobis.* Iſai. 59. 12. Hæccine conficit atque perficit iniquitas, Deuſque permittit,

Homini afflictio ex fœdere cũ peccato.

——*Læſi teſtatus fœderis aras.*

Virgil.

39 Expoſita Tautologiâ, duntaxat reſtat antitheſis concilianda. Prædicavit Achior gloriam iuſtitiamque Dei Iſraël: viſoque capite Holofernis inflictâ ſuperbiæ pœnâ; eventu percitus aſtruxit corde, quæ ab illo prædicta. *Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Iſraël, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, & circuncidit carnem præputij ſui, & appoſitus eſt ad populum Iſraël, & omnis ſucceſsio generis eius uſque in hodiernum diem.* Achior Ammonita erat: Deuteron. 23. dicitur: *Ammonites & Moäbites etiam poſt decimam generationem non intrabunt Eccleſiam Domini in æternum.* Aliqui per Eccleſiam intelligunt atrium Iudæorum: quod quidem ludicrum: etenim idem dicitur de Hebræo eunucho, v. 1. & ingredi iurè quibat in atrium interius, quod Gentibus prohibitum; ut dicitur, Thren. 1. Aptiùs intelligitur Eccleſia pro magiſtratu, igitur indecorum, quod non vir viris præëſſet, & alienigena indigenis imperaret. Alapid. hìc aſſerit, recenſionem Achior & filiorum eius in munia publica, factam approbante Deo: *Hanc enim eſſe Dei mentem* (infit) *reſponderunt legiſperiti, vel Prophetæ, vel Pontifices conſulentes Deum per Urim & Tummim.* Optima cogitatio, ſed ſine Scripturæ vel auctoritatis fulcro. Bonfrerius, in loc. præf. *Deuter.* aſſerit, ſubintelligi in edicto conditionem: *Niſi tam præclara eſſent* (inquit) *viri alicuius Ammonitæ vel Moäbitæ merita, ut contra rectam rationem videretur, eum à Dei populo repellere.* Non agitur hìc de Religione, ut quiſque ſit de Dei populo; quia excluſus nemo: qua de cauſa apprimè D. Thom. 1. 2. *q.* 105. *art.* 3. exponit, homines nullius gentis excludi lege à cultu Dei, & ab his quæ ad animæ ſalutem attinent; uti dicitur, *Exod.* 12. 48. At quia ſemper odioſum, alienum civibus principari; vel quia poteſt reverti in religionis abiuratæ vomitum, vel amore inexperto fideque, impedire bonum publicum; *in temporalibus* (infit) *quantum ad ea, quæ pertinebant ad communitatem populi, non ſtatim quilibet admittebatur:. Poterat tamen diſpenſativè aliquis in collegium populi admitti propter aliquem virtutis actum, ſicut Achior Dux filiorum Ammon appoſitus eſt ad populum Iſraël & omnis ſucceſsio generis eius.* Ita ergo Achior appoſitus ad populum Iſraël: hoc eſt, ut ait Caietan. in *Deuter.* loc. *Ad collegium Patrum Conſcriptorum, qui præërant in qualibet urbe, gubernando populo.*

Iudith. 14. 6. Deut. 23. 3. *Quid apud Hebræos dicatur Eccleſia?* Alapid. Bonfrer. D. Thom. Caietan.

Variet. lect.

40 Verſiones in litera fuerunt collocatæ. *Tradens tradet illos Deus.* Græc. *Erunt in cibum, in devorationem omni exercitui tuo.* Maluend. *Exercitui devorandi tradentur.* Alij apud eundem: *Exercitus abſorbebit.* Septuagint. Roman. *Debellabimus eos.* Syr. *Statim tradentur iugo tuo.* Quam conſonæ, conſtat ex delicatione literæ. Aliquid modò dicendum in regimem morum, ne tradamur tortoribus traditi in reprobum ſenſum.

ADINATON EXEGETICUM.

1. *Tradens tradet illos.* Deus in iugulum, ſi fuerit modò peccatum. Luent profectò gladio pœnas, ſi fuerit iniquitas. Etiam gratia ſumit pœnas; igitur offendentium maiora vulnera à gratia.
2. *Tradens tradet illos* in dolorem ex dolore: ſiccine in luxuria latent inſidiæ: etenim quos ſemel impulit, non dolore, ſed blandimine in mortis dolorem tradit.
3. *Tradens tradet illos.* Sæpe pœna medicina: & ubi peccatoribus è cœlò infligitur pœna; non traduntur ut tradantur, ſed ut curentur.
4. *Tradens tradet illos.* Dolor fugiendus, & doloris periculum: perperam qui quærit fugit, quin iurè poſsit queri de quo dolet; quoniam ubi cautè non removetur occaſio, in dolores dolens traditur à ſeipſo.
5. *Tradens tradet illos.* Amor Chriſti uti eximius exponitur, dum morti traditur: etenim eximia in amore fides, ubi ſe tradidit, ne traderentur homines.
6. *Tradens tradet illos.* Tormentum videtur, quod homo patitur. Fallitur homo, quia dulcis amaritudo: & dum traditur pœnæ, traditur nihilominùs ad pœnam; igitur æternum pondus operatur in gloriam.

DIDASCALIA PRIMA.

Gratia in hoſtile pectus minimè gratia, ſed vulnus.

M. Senec.

In iniurijs quænam ſæculi vecti?

1 NOS *in malis noſtris non fortunam, ſed cauſam ſpectavimus. Non poteſt generoſus animus contumeliam pati*: ait ethnicè Marc. Senec. *Controverſ.* 24. Priùs plauſu theatri & aurium pruritu effutivit fuſiùs Publ. Syrus in *Mimis*, à v. 111.

Pub. Syr.

Contumeliam non fortis poteſt, nec ingenuus pati.
Ingenuitas non recipit contumeliam.
Veterem ferendo iniuriam, invitas novam.
Inimicum ulciſci, vitam accipere eſt alteram.

Hic videtur ad placitum audientium dicere, ſerviens ſententijs uniuſcuiuſque voluntati & voluptati: quandoquidem ibidem docet probè:

Idem. *Quæ cœli?*

Bonum apud virum citò moritur iracundia.
Conſilio melius vincas, quàm iracundiâ.
Iratus facinus conſilium putat.
Homo extra ſe ſervum cùm iraſcitur.

Senec.

Verum ſanè: quorſùm contrariæ ſententiæ? Aptiùs Stoicus, 3. de *Ira*, cap. 27. *Satius eſt* (inquit) *ſanari iniuriam, quàm ulciſci.* Satius, parcere: igitur ſtimulo pœnitudinis, indulgentiâ clareſcit converſio cordis.

Amor Chriſti etiam offenſi. Luc. 22. 61.

2 Petrus amicus & à Domino dignatus magnoperè, defecit à fide. Vulnerata amicitia excandeſcit vel in viro pacato; quippe vulnus, ſi fides defecerit in amico. Offenſa tanta Salvatoris extulit animum; igitur *converſus Dominus reſpexit Petrum.* Dum peccavit, reſpexit: de offenſore offenſus doluit; & demonſtravit amorem reſpiciendo in delinquentem. *Ut adamantem & ſilicem dedi faciem tuam*: de Domino allegoricè dicitur per Ezechielem. Adamas infrangibilis: & ita Domini facies; igitur dum ſummè offenditur, ictibus geminatis nequaquam frangitur. Silex niſi ictus latentem haud explicat ignem: habet offenſam in fomitem: & adinſtar ſilicis effulget Dominus, dum iniurioſus reſpicitur Petrus; etenim in eius corde ſumma charitas non eſſet, niſi dum ictus ignem charitatis demonſtraret. *Magna virtus eſt* (ait Bernard. de *Interior. domo*, cap. 24.) *ſi non lædas à quo læſus eſt. Magna gloria eſt, ſi cui nocere potuiſti, parcas.*
Nobile vindictæ genus eſt, ignoſcere victo.

Ezechiel. *Glorioſum trophæũ ex remiſsione iniuriarum.* Bernard.

3 De Philippo vulnerato a Pauſania dicit Munſter. *Coſmograph.* lib. 4. cap. 45. *Alexander inveniens patrem vulneratum, & adhuc ſpirantem; iuſsit Pauſaniam adduci, tradiditque gladium in manum patris: quo facto* (gladium proijciens) *iam moriturus ait: Nihil eſt, quod me contriſtet: ultus enim auctorem iniuriæ libens morior.* Dedit induſtu locum nobiliſsimæ ultioni, poſſe ſcilicèt ulciſci. In corde etiam magnanimo ſummum, ſuſpendere ictum, habentem in manu gladium. Cognita proditione (inquit Goltz in *Auguſt.*) coniuratos vocavit, & quaſi iratus dixit, cunctis incutiens unico verbo formidinem: *Neſcitis me imperatorem?* Vicit & vinxit gratia, ad quod non valuit potentia.

Munſter. *Ultio maior poſſe iniuriam ulciſci.*

Maiora cruciant, fluctibus varijs angor.
Flammæ medullas, & cor exurunt meum.
Quod ratio nequit, ſæpe ſanavit mora.

Senec. *Agamemn.* à 130.

Quod fecit furioſè dolor, ſanavit ex facinore pudor. Accidit Calvo Neroni, ſive verà pietate, ſive colore. *Quoſdam maieſtatis reos* (infit in eo Sueton. *cap.* 11.) *in curiam induxerat; & quum prædixiſſet experturum ſe illa die quàm charus ſenatui eſſet; facilè perfecerat, ut etiam more maiorum puniendi condemnarentur. Deinde attrocitate pœnæ conterritus, ad leniendam invidiam interceſsit his verbis: Permittite P. C. à pietate veſtra impetrari* (*quod ſcio me difficultèr impetraturum*) *ut damnatis liberum mortis arbitrium indulgeätis: nam & parcetis oculis veſtris, & intelligent me omnes ſenatui interfuiſſe.* O vulpes! Auctoramen cogitatum maieſtatis, etiam pietatis ſpecies. Ex corde fecit Alexander Severus, gratiâ curans altum vulnus. *Cùm Ovinius Camillus, Senator antiquæ familiæ rebellare voluiſſet* (ait in eo Lamprid.) *ſtatim probatum ad palatium eum rogavit, eique gratias egit, quòd curam Reip. quæ recuſantibus bonis impone-*

Ethnicorum indulgentia in inimicos. Sueton.

Lampr.

poneretur, ſponte reciperet. Deinde ad Jenatum proceſsit, & timentem ac tantæ conſcientiæ tabe confectum, participem imperij appellavit, in palatium recepit, convivio adhibuit, ornamentis imperialibus & melioribus quam ipſe utebatur, affecit. Hoc quoque ſeu timore ſeu verè reſpuentem, abdicantem quæ etiam imperium, & mori paratum, tutum ad villas ſuas dimiſit. Ethnici hoc faciunt, & Chriſticolæ faſtidiunt?

Quod prudentis opus? Cùm poſsit, nolle nocere.
Quod ſtulti proprium? Non poſſe & velle nocere.

Auſon. Lud. Sap. n. 228.

4 In nobilem ergo vindictam, dum gladium ad manum Apoſtolatus habuit, Dominus uſum cohibuit. *Ecce*, dicitur, *duo gladij hic*: & Dominus: *Satis eſt*. Offendi, & non habere gladium in ultionem, videbatur in animo ſedere formidinem; vel ſibi & non hoſti parcere, cùm non eſſet gladius in exercitium vindictæ. Habere gladium & eius ad illatam offenſam exercitium; declarabat vindicem inhonoris ex vulnere auctoritatis: iubetque Chriſtus vulnere accepto gladium habere & non uti; in gloriam ſummam remiſsionis offenſæ: igitur ſi gladium in manu habet & in ultionem non eximit; ſignum eſt poſſe ulciſci, & virtutem non deficere, ſed nolle. Iugulatur falſa opinio pretioſæ auctoritatis, quæ decorè iudicatur fulgere fulcro phantaſtico ultionis.

Luc. 22. 38.

Gloria poſſe ulciſci, & nolle.

Nec præteritis hæc incognita ſædis:
——Reſtrinxit ſanguine flammas.

Claudian. *Bell. Getic.* à v. 289.

Gladium habere indicat læſum vindicari poſſe: ſine uſu poſſe & non velle: poſſeque ac nolle gladium evaginare in vindictam; quia offenſi gloria, illuſtrat eximiè famam. Non intendit Chriſtus huiuſmodi documento auctoritatem calcari, ſed audaciam reprimi, & offenſos ſine ultione eſſe ampliore auctoritate: equidem cùm ſine gladio poſsit deturpari nobilis honor, & cum illo plecti aggreſſor; præcipit Dominus in huiuſmodi articulo habere, & non uti gladio. Habere in audaciæ terrorem, ac dignitatis tutamen. Non uti accepto dedecore, ex mundi falſa opinione: etenim vel hic cognoſcit, quòd offenſam illatam ulciſci renuit; qui habet hoſtem ſub ictu, & nudo gladio. Dum dicunt diſcipuli, *Ecce duo gladij hic*; actutùm fulminavit: *Satis eſt*. Unde habere ſatis? Ut illo tunc expertes eſſent diſcriminis. Quæ indigna illa nocte non paſſuri? Quæ opprobria in ſe & magiſtro devoranda? Ægrè fert vulnerato honore pectus, ſi habetur in manu gladius. Noſtrates: *Lleva mal las injurias el enojo con eſpada en mano*. At cùm Chriſtus intenderet in honorem iniuriam tolerantis, & qualis eſſet apud homines vanos ex non ultione cogitatio æſtimationis; gladijs demonſtratis tunc, dixit promptè, in vindictam ſine ultione, ſatis eſt: quandoquidem nemo arbitrabitur (procul uſu) puſillanimes ſpiritus; cùm haberent, ſi vellent, ad manum gladios. Alia videſis in expoſitionem præfati teſtimonij, *Tom.* 4. *T.* 9. *D.* 1. *à n.* 8.

Unde nolle conſtat.

Satis in vindictam offenſæ poſſe.

5 Apud Romanos inſigne Conſulum ſecures ligatæ faſcibus, uti refert Plutarch. in *Paul. Æmil.* Goltz. in *Cæſar.* & Orozzius *Emblem.* 32. Securis videtur titulo iuſtitiæ diritas: ligata, profectò otioſitas. Minimè: ex utroque Magiſtratuum conſtituitur maieſtas. Acies gladij debet eſſe in iugulationem criminum, ſed debet eſſe prudentia in vindictam delinquentium. Datur ſiccine locus iræ, ut iudicio meditato cedat rationi: igitur periculoſum in Magiſtratu iudicium, ad manum habere gladium. Si ſecures non haberent, audaces riſu leges atque iudices calcarent: periculum, eſſent ſi promptæ, quia non iuſtitiæ, ſed iræ miniſtræ: præferuntque lictores ſecures & ligatas; ut iuſtitiæ ſervetur maieſtas, & non irrideat uti impunis iniquitas: etenim dum hæc provocat, & in ſupplicium ipſam iuſtitiam invitat; cauſa iuſto prævalebit iudicio, ſi non ſemper, ſed dum opus, iudex diſſolverit gladio. Timor compeſcit illeges & frenat audaces, habentque Conſules ligatas ſecures; ne amittatur honor legum, neque dirum ſit ſupplicium: etenim cognoſcent tranſgreſſores poſſe plecti, & illos compeſcet poſſe. Crimen commiſit execrabile Cain. Nil amplius proponitur à iudice, quàm *Quid feciſti*? Sat, ut ille eſſet tremens, quòd ſciret iudex. Cognovit à iudice cognitum, & timor apprehendit iugulum; igitur ſat in ſupplicium delinquenti, ſcire iudicem poſſe plectere, & crimen quaſi ignotum præterire. Egimus, *Tom.* 1. T. 5. D. 21. n. 12. Imagini Virtutis Priſci dederunt lanceam; ut refert Chartar. in *Minerv.* fol. 247. Honor eius labilis, quippe dedecoratur à vitioſis: habetque lanceam, an aliquam ſibi poſsit conciliare reverentiam. Alio colore claret, & quid ſummum in virtute. Eſt iniuriæ dedecus? Adſit illicò & ſiccine armata virtus: equidem magnoperè eminebit inſigne charitatis, modò pectus imaginem æmuletur virtutis; quippe acceptà iniurià magnum, habere telum in vindictam, ſed non uſum. Floridè Souſa lib. 4. de *Deipar.* à v. 233.

In iudice ſupplicium promptum minimè eſſe dit iudiciũ.

Quomodò ſociæ iuſtitia & miſericordiæ?

Geneſ. 4. 10.

Imago Virtutis. Chartar.

Cur armata?

Omnibus humanis ſola eſt clementia, cunctas
Quæ ſuperat virtutis opes. Si viceris æſtu
Vindictæ, non victor eris; ſed victus: at iræ
Parcere ſi noris, tumidos ſi ponere motus;
Ipſe tui tunc victor eris: tunc ipſe furoris
Iurè triumphati referes inſigne trophæum.

Mel. Souſ.

6 Elucet in Agno immaculato offenſo ab amico Petro. Negatione, uti dixi, accepit iniurium; ſed *converſus Dominus reſpexit Petrum*. Crimen infidentiæ coram oculis, atque divinæ læſæ maieſtatis: ſicque læſus Petrum fragilem vidit, ut charitatem in inimicum oſtenderet: etenim in crimine Petri, Petrum vidit & non crimen. Reſpexit Petrum, cùm peccaſſet. Sapienter in amicitiam & corripuit & correxit. Aliqua namque correptione videntur, alia verò oculorum viſione corriguntur. Vernaculè: *Unos exceſſos remediando, ſe miran: otros mirandoſe, ſe remedian*. Reſpexit, ut lædentis ruberet vultus, quia ſciebat læſus. Reſpexit, & reſpiciendo ſaucium, remedium adhibuit. Videt qui laborem & dolorem conſiderat, amanterque utrumque levat: igitur ille proprijſsè aſpiciendo videt; qui infirmo favet, & in ſalutem fovet. *Converſus Dominus reſpexit Petrum*. Quid tò *Converſus*? In Scriptura accipitur pro *Iterùm*, pro *Denuó* aut *Rursús*, de quo alibi egi. Pulchra phraſis, ut cognoſcamus in ſalutem quid ex nobis. Sine illo nihil poſſumus facere: Dominuſque ad Petrum converſus dicitur; quia ni clementer converteretur Dominus, Petrus non converteretur. *Converſus Dominus* Petrum reſpexit. Primò reſpexit, ut denuò reſpiceret, dum primò Petrus offendit. Exprimitur animi generoſitas, ac in lædentem copioſa benignitas; ut non fatiſcat laſſa patientia, dum geminatur iniuria: ſiquidem in lædentis converſionem & criminis pœnitudinem, affectu amabili etiam inimicum vidit; qui non ſemel, ſed iterùm turpi negatione offendit.

Ubi ſup.

Chriſtus Petrum vidit & non crimen.

Converſus pro Denuò, aut rursùs.

Quinam inſitus in remiſsione iniuriarum?

Et ſenſus rediere Petri: memor ille malorum,
Immemoris damnavit opus, gemituque ſequente,
Culpa fugit, cedunt lachrymis delicta profuſſis,
Et dulcem veniam fletus generaſtis amari.

Sedul. 5. à v. 108.

Videns Petrus patientem, ploravit crimen, & eius confuſio cooperuit faciem, expreſſa Domini gloria ex iniuria tolerata, quin excandeſceret pectus, neque immutaretur vultus: quandoquidem ei converſus contulit gratiam, à quo acceperat offenſam.

7 Hinc Domino dicimus: *Gratias agimus tibi, propter magnam gloriam tuam*. Ubi collata dona, ibi debent adeſſe corda grata. Gloria Numinis haud donum noſtrum, nec nobis: quo ergo blandimine de gloria Dei ipſi referimus grates? Propter gratias gratias agere videbatur conſentaneum, quoniam gratitudo ſubſequitur beneficium. Unde ergo ex innata gloria Domino, noſtra pro complacentia ſufficitur gratitudo? Si in nobis eius coruſcaret lumen gloriæ, debebantur iurè gratiæ. Verùm unde ſi ſuam deſignamus & non noſtram? Quia habet gloriam, ut communicet nobis: & hæc communicatio dicitur gloria Numinis, cuius inſigni dono noſtra debet reſpondere gratitudo; igitur gloriæ Numen habet ſolium in generoſa diſpenſatione gratiarum. Adeämus ergo ad Thronum gratiæ ſtudentes gloriæ Domini. Gloria ab illo datur amicis, gratia inimicis; & pro gratia lucent grates: quæ nobis gratia, illius deſignatur gloria. Licèt independenter gloriam ſine nobis habeat, erga nos peccatores gloriam explicat, dum gratiam donat; quoniam eius hic maiorem videmus gloriam, dum admittit benignè nos inimicos in gratiam. Per gratiam fit hoſtis gratus, & inimicus amicus: & hoc quod in nobis gratia, Domini dicitur gloria; quoniam eius gloriæ ſtemma inſigne, inimicum amicum è corde amplecti. *Nunc Dij beati dicebant Ethnici, velut adgaudentes & adgratulantes* (ait Eraſm. in *Chiliad.* Centur. 7. n. 24.) *quoties nocentibus ſupplicium meritis dignum contigiſſet: perinde quaſi Dijs & iucundum & honeſtum ſit, quòd ſcelerati dent pœnas.* Loquebantur ut Ethnici ſtudentes vindictæ, verùm non Numinis gloriæ: etenim maieſtatis celſitudo, inimici in gratiam reconciliatio: qua fulget gloria, collata gratis ac ſine meritis gratia; quoniam gloriæ conſtruit in læſo faſtigium, inimico condonare peccatum ac recipere uti amicum. Nunc homines indulgentia Numinis ſunt beati; ſed *in laudem gloriæ gratiæ ſuæ*: etenim ab illo condonantur peccata, ut inhabitet gloria in terra noſtra.

A Deo iniuria remiſſa, eius maieſtatis gloria.

Eraſm.

Eph. 1. 6.

Hinc operum procedit apex, quia gratia maior
Ad delicta venit, culpas huic poſſe remitti.

Arat. 2. v. 9.

8 Apparuit Salvatoris gloria in Thabore, ut eius charitatis ex articulo appareret inſigne. Ibi de cœlo plauſus, qui cœli decus, & à Patre oſtentà glorià ſignatus. Unde ergo illo tunc ex gloriæ copia reſplenduit facies eius ſicut Sol? Synedri *dicebant exceſſum eius, quem completurus erat in Ieruſalem*. Inimicus multis retrò annis exiſtebat homo, ubi glorioſè Chriſtus viſus in theätro. Sermo tunc fit, quomodò homo convertendus ad cor; à quo expulit pravitas, inferens inimicitias. Gratia erat, elargiri gratiam

Matt. 17. 2. Luc. 9. 31.

tiam ſolicitanti in offenſo optabilem amicitiam: & per gloriam manifeſtatur amor, quo nil in gratia ſuperior; homine in offenſa tenace, quin moveretur in preces ex peccati cognitione. Unde dum ageretur de reconciliatione toto pondere cauſa, quærentis non quærentem dicitur gloria; quippequàm fulſit eximia, quod à læſo inhonorato, dum homo averſus, in reconciliationem quæreretur inimicus. Apex gloriæ huius mirabilis operis, quaſi exceſſus charitatis, deſcribitur ab Stoico. *Etiam ſi de illis malè ſperatur, faciemus* (infit 1. *Benef.* cap. 10.) *tribuemuſque, non ſolùm ſi iudicabimus ingratos fore, ſed ſi ſciemus fuiſſe. Dignum, etiam impendio ſanguinis mei tuèbor, & in partem diſcriminis veniam.* Meritò exceſſus amoris in gratijs Salvatoris dicitur, dum de hominis reconciliatione concilium loquitur. Sciebat, qui glorioſè rutilabat, hominem ingratum fuiſſe, & ingratum fore: & in gloria mirabilis, quippe ſciebat; & nihilominùs reconciliationem hoſtis ſolicitabat. Flagrabat amore pectus, dum afflixit inimicus. Satagebat iniurias condonare, ut averſus, converſus diligeretur ex corde: ex tantaque exceſſus gratia, iurè hominibus exponitur gloria; etenim ſumma, quòd hoſti ablaturo vitam, cogitaret glorioſus conferre gratiam.

Charitatis decus, ubi in reconciliationem inquiritur inimicus.

Senec.

9 Poſt reſurrectionem diſcipulis Dominus vulnera oſtendit. *Oſtendit eis manus & latus.* Amoris vulnus denotat latus, manuſque duntaxàt vulnus: ſimulque ut explicet gloriam, oſtendit utrumque; propter excellentiam gratiæ: ſiquidem recipere intendit in penetralia pectoris, à queis affectus offenſione vulneris. Nil magni in gloriam, ſi non offenſus: ſimulque oſtendit & manus & latus; quippe per vulnera illata, & inimicis induita, magis ac magis eius declaranda gloria. *Ad ſananda infidelium cordium vulnera* (ait Leo Pap. Serm. 1. de *Aſcenſion.* cap 3.) *clavorum & lanceæ erant ſervata veſtigia.* Vividè. Non vulnera, ſed veſtigia. Veſtigia, ut cognoſceret: non vulnera, ut in vindictam ſervaret. Veſtigia vulnerum ſervat ſine vulnerum dolore; quia licèt cum vulneribus, non ſtudebat vindictæ: imò habebat latus in gratiam inimicorum apertum, vel cum cognitione vulnerum. Suffragatur Ambroſius lib. 10. in *Luc.* ubi ingenioſè in noſtrum propoſitum vulnera ipſa cicatrices vocat. *In corpore* (inquit) *manebant inſignia vulnerum, veſtigia cicatricum.* Ubi cicatrices ſunt, vulnera fuere, non ſunt. Iam in carnis integritatem vulnera, ubi cicatricum forma: eleganterque dicit Ambroſius vulnera cicatrices, cùm eſſent adhuc vulnera in corpore Salvatoris; quippequàm quoad vindictam cute obducta, vulnera quæ in eius corpore tunc videbantur impreſſa. Vividè dialecto noſtrà: *Aunque eſtaban abiertas; para vengar las injurias, ſe bavian cerrado las llagas.* Claruit, dum iam glorioſus binis aſſeclis occurrit: igitur loquentibus de vulneribus, quæ carni intulerat crux; Chriſtus dixit illis, *Quæ?* Ad rem Seneca, 2. de *Ira*, cap. 32. *Marc. Catonem quidam percuſſit imprudens: poſteà ſatisfacienti Cato: Non memini, inquit, percuſſum me. Melius putavit non agnoſcere, quàm vindicare.* Dixi, *Tom. 5. T. 7. D. 1. n. 5.* Melius Salvator, & glorioſiùs putavit, ut conferret gratiam, vulnus cognoſcere & ignorare in vindictam: quandoquidem eius gloria ex vulnerum ignorantia.

Ioan. 20. 20

A quibus vulnus, aperit glorioſè pectus.

Leo Pap.

Ambroſ.

Unde ſumma amoris gloria.

Luc. 24. 19.

Senec.

10 Quæ Ioſeph non perpeſſus, & à fratribus! Ne adorarent vendiderunt, & quoniam vendiderunt, adorarunt. Conſtruxerunt ſolium, quod moliti præcipitium. *Inſidiæ in inſidiatores verſæ ſunt*, ut ait Iuſtin. *lib.* 13. Euripid. in *Ion.* v. 1247.

Volentes afficere aliquo malo alios,
Ipſi patiemur hoc ipſum. Iuſtitia flagitat.

Pervenerunt famelici in Ægyptum, & fratrem adorantes, ut fratrem non cognoverunt; ſed à læſo ſunt cogniti, quippe non excidit cognitio a facie inimici. Fovit, favit eis, qui oderant, nec quicquam illi pacificè loqui quibant; tacetque quis eſſet. Quare igitur? Ne confunderet, parcens illorum vitæ, dum incognitus ſtudebat gratiæ. Illum odorant, avertantes in ſervitutem vendiderant. Ioſephus retribuit bona pro malis, dona pro iniurijs: renuitque ſtudiò cognoſci à quibus turpiter addictus indecoræ ſervituti; ut vivere interdiù poſſent, cùm dona à læſo accepiſſent: etenim ſi cognoſcerent ab offenſo ita dignari; vel non homines, vel impetè morituri præ pudore. Habebat coràm Ioſephus fratres hoſtes; hoſteſque præterivit, & tantùm cognovit fratres, à queis tunc genuflexo colebatur. Magnanimitas oſtendit dignum, quòd adoraretur. Miſertus eſt latens illorum ſaluti, ut ignorantia permanerent illæſi: faveri ab offenſo, eſt offenſoris confuſio, amaritudo cordis, punctio lethaliter pectoris, extremumque amaritudinis: tacetque Ioſephus, ne confunderentur facie, ac perirent confuſione; quippequàm ſi offenſus gratijs fovens eſſet cognitus, homini rationali grave vulnus. Renuit vinci à malo, & vicit malum in bono.

Iuſtin.

Euripid.

Geneſ. 42. 8

Confuſio inimici collatio gratiæ.

11 Tunc ergo *avertit ſe parumpèr, & flevit.* Miſericordiâ eſt motus, avertitque ſe, ne hiſceret agnito vulnus: effunditque lachrymas, fratrum cogitans miſerias; eò quòd per odium devenerint, ut illum adorarent, velint nolint. *Flevit.* Illi fleant, qui ſine pietate crimen odioſi commiſerant. Plorat pietas charitate Ioſephi, quod renuebant fratres dyſcoli plorare; vel plorat præ gaudio, ex optabili articulo: ſiquidem illi blandimen in gloriam, poſſe conferre diris inimicis gratiam, atque condonare iniuriam: poſſe ulciſci, & nolle: poſſe ſe vincere, atque triumphum reportare: poſſe iniuriarum reminiſci, & non cognoſcere: in vulneribus acceptis reſpicere ſanguinem, nec invenire in ultionem cicatricem: denique de favore gaudere, & inimicorum infeſtorum converſione: equidem cùm per gratias pœnitudinem quæreret; de articulo propter claritatem gaudet, expreſſà lachrymis exultatione cordis: igitur nanciſcebatur fortuitò opportunitatem, ad inimicorum fratrum reconciliationem. Aliter rimatur Magnus Gregorius. *Sic vir ſanctus facinus fratrum & dimiſit, & vindicavit:* inquit Homil. 21. in *Ezechiel.* Vindicavit, dum dimiſit. Utique ubi beneficum corona fratrum cognovit: ſiquidem dirior vindicta, ſi ſit inimico gratia. *Acerbiſsima dilectio eſt:* ait Tertullian. 4. *Contr. Marcion.* cap. 16. Gratijs namque averſum tenet, ut brachiorum amplexu dulci ſuffocet: gratijs inimicus diſſecatur, & intrinſecùs uritur. Quid gratiæ ingratis niſi ignis, ſagittæ potentis acutæ cum carbonibus deſolatorijs? Vindicavit utique, ubi potens abſtinuit ab ultione: gravis prorsùs vindicta, vindicta nulla, verùm ſummè timenda, ſi additur gratia. *Ille amando me occidit:* dicit Stoic. 2. *Benef.* cap. 14. Profectò vindicta ſuavitate crudelior, quandiù pro gladio duntaxàt ſumitur amor.

V. 24.

Sed gloria largienti.

Greg. Mag.

Tertull.

Senec.

12 Singularis conſuetudo inter Scythas refertur ab Herodoto. *Cibus à matre vel recens natis datur* (ait *lib.* 4. n. 12.) *ſed in cuſpide teli vel haſtæ viri.* In huiuſmodi barbarico more, deſignatur periculum gulæ, ut cibus ſumatur modicè: etenim ſi aviditate in ingluviem, ut palati reguſtet voluptatem, ſequitur cibum, inveniet in gulam gladium: cogitareque debet quicunque paſcitur, ne per cibum inſidioſè vulneretur. Aptiùs ritus explicat articulum Ioſephi, dum inimici fratres ad illum acceſſerunt cauſà cibi. Offenſus ab illis graviter vixit, appropinquantes cognovit, iniuriam dimiſit, generoſè cibavit; & gratià iniurias eſt ultus, quia ſub cibo gratioſo latebat gladius. Gladius utique acutus, quo cunctorum tranſadigeret pectus. Patuit in agnitione: nimio terrore perterriti, nec quibant loqui. Nil mirum, cùm in infeſtos viderunt ita beneficum: igitur in hominibus frontem habentibus, haud erat ſumere cibum, ſed ſpecie cibi telum. Haud diſsimilis inter Septentrionales modus exprimendi gratiam. *Fidei integritatem in aulis Golthiæ & Suetiæ nunquam meriti ſunt, niſi ſtrictum gladium vel pugionem* (refert Olaus Magn. de *Gentib. Sept.* lib. 8. cap. 7.) *per cuſpidem Principis manu & munere ſuſcepiſſent.* Eadem apud Cauſin. *lib.* 5. *Symbol.* 39. Alij aliter & de Traiano enarrant, tradente nudum gladium Præfecto Prætorij, dicente ſimul: *Vel pro me probo, vel in me improbum:* de quo latè Solorzan. *Embl.* 69. ex plurib. AA. In lubricam gratiæ Principum benevolentiam ritum detorquet Cauſinus, nec abs re intellectus. Nolite confidere in Principibus: equidem dum favent gratijs, non præſtant quo decorantur, ſed quo fauti vulnerentur. Videntur gratiæ, ſed ſunt inſidiæ.

Herodot.

Gulæ inſidiæ.

Acrior iniuriæ vindicta nulla.

Cap. 45. 3.

Gratia curſignata in cuſpide gladij.

Ol. Magn.

Principum gratia vulnera.

13 De Domitiano (de quo diximus n. 2.) Sueton. in eo ibid. præmiſit: *Non ſolùm fuit magnæ, ſed & callidiſsimæ inopinatæque ſævitiæ. Auctorem ſummarum* (Hiſpan. *Mayordomo*) *pridie quam crucifigeret, in cubiculum vocavit, aſsidere in toro iuxta coëgit, ſecurum hilaremque dimiſit, partibus etiam de cœna dignatus eſt. Aretinum Conſularem virum è familiaribus & emiſſarijs ſuis, capitis condemnaturus, in eadem vel etiam maiori gratia habuit.* Huiuſmodi procellam paſſus eſt Aratus à Philippo penultimo Rege Macedoniæ, cui obſequioſè fideliter ſervierat, verùm veneno Rex egregia geſta proditoriè ſolverat. *Neque id fefellit Aratum* (ait Plutarch. in eo) *uno de ſuis familiaribus in cubiculo adſtante, cum ſanguinem ex veneno Aratus expuiſſet, vidente eo & admirante; Hæc, ait, præmia ſunt amicitiæ Regis.* Intimior familiaritas, maior utilitas.

Fulgore primo captus, & facili bono
Fallacis aulæ, quiſquis attonitus ſtupet;
Subitò latenti ecce fortunæ impetu
Modò præpotentem cernat everſam domum.

Ad unguem ergo in lubrica dona, ſed non deterius de gratia, facta inimico, accepto ex mucrone gladio: equidem ſi non accipitur, hoſtis à dono fruſtratur: verùm ſi tangit maximè feſtinè manus, in gratia accipitur vulnus. Noſtrates: *Como ſe dá por la punta, quando ſe toma ſe clava.* Ita Ioſephus vindicavit iniuriam, & erexit ſibi gloriam; quippe maior hoſtilitas pro iniurijs conferre gratias.

Sueton.

Fallax & inſidioſa.

Plutarch.

Senec. in Octav. à v. 33.

14 Per quadraginta annos, poſtquàm ferream ſervitutem Dominus contrivit; quæ be-

Act. 13. 18. *Ingratitus intolerabilis.*

beneficia populo ingrato non fecit? Adi *Deuter.* 29. à 5. Non ſolùm averſos portavit, ſed ſubportavit. *Per quadraginta annorum tempus, mores eorum ſuſtinuit in deſerto.* Non tantùm exceluit Deus ſolatij, ſed Deus patientiæ: etenim ad toleranda huiuſmodi ingrata corda, tota Dei neceſſaria patientia. *Offenſus fui generationi huic*: dicitur à Pſalmographo. *Viderunt opera mea*

Pſal. 94. 10.

quadraginta annis, propter quod infenſus fui generationi huic: dicit Paulus *Hebr.* 3. 10. cuius lectionem ſequuntur in *Pſalm.* præfat. Clem. Alexandr. in *Protrept.* Auguſt. Genebr. & Maluend. *Quadraginta annis proximus fui &c.* legit Roman. Concordant

Mala fiducia peccare ex clementiæ confidentia.

cuncta, ſignantia Deum beneficum & ingratum cor humanum, quod offenſum habuit toto tempore quo Deus eximiè favore ſtuduit: igitur cùm abuterentur beneficijs, etiam deſpectis ſingularibus gratijs, eò devenit inſania & impudentia, potiſsimè miſericordiæ fiduciâ; ut Deus quò favori proximus, magis ac magis à dignatis offenſus. Proximus,

Auguſtin.

præſens in ſignis & virtutibus: infit Auguſtin. Frangere debebant rebelles tam miracula facta, quàm virtutes; ſed errabant corde, proterva malignitate in paſsiones ignominiæ: & ubi viſcera putrida, deſpiciuntur vel miracula. Proximus affuit, & offenſus non receſsit; an ex tantarum iniuria-

Quanta in peccatores Dei patientia!

rum tolerantia, pectus lapideum pulſaret reſipiſcentia: verùm ut lapidea, immota, quò magis proxima gratia: igitur cum error eſſet cordis in depravatione mentis; plenitudine gratiarum, in offenſam auctoris peiores fiunt. Vide dicta *Tom.* 4. *T.* 8. *D.* 3. *à n.* 11. Qui offenſus & gratiæ proximus (& ideó magis excelſus ex promptitudine ad gratiam, cùm per annos quadraginta accepiſſet offen-

Vindicatur vulnus offenſæ, largitione beneficij.

ſam) *infenſus* dicitur generationi huic. Unde igitur hoc? Infenſus eſt plus quàm hoſtis. Plus quàm hoſtis, qui tot annis illorum ſtuduit gratijs? Plus: gratijs ſeſe vindicavit, ubi offenſus illis tot miraculis conſuluit; docens homines vindictam per gladium gratiam, per telum beneficentiam: ultorque ac infenſus, plus quàm hoſtis deſignatur, ac ex prodigijs timetur; ſiquidem ultio excelſa atque divina, per quadraginta annos tot beneficia collata. Locum habet Tautologia.

Iudith. 5. 24.

Tradens tradet illos Deus in iugulum, ſi fuerit peccatum; dicit Achior de Bethuliæ civibus. Luent gladio pœnas ſi fuerit iniquitas. Etiam gratia ſumit pœnas: igitur offendentium graviora vulnera à gratia, quæ etiam inflicta à patientia.

Rom. 12. 19.

15 Fatigatur patientià improbitas; vel ſaltem diſſecatur eſtò non fatigetur. *Mihi vindicta*: dicit Dominus. *Mihi vindictam, ideſt, patientiam mihi*: legit Tertullian. de

Tertull.

Patient. cap. 10. In patientia quæ vindicta? Summa: vindicta eſt in dolorem iniuriam inferentis: patientiaque ſufficitur loco vindi-

Iniuriæ patientia decoroſa vindicta.

cis; quippequàm maximus dolor iniurioſo cordi, de offenſionis dolore non dolere. Vulnus iram excitat, ut dolorem alieno dolore ſopiat. Fallitur vindex: in tolerantia eximitur enſis. Diſcipulis, uti vidimus *n.* 4. dixit Aſſertor N. *Qui non habet, vendat*

Luc. 22. 36.

tunicam & emat gladium. Haud metaphoram Simon intellexit, ac in vindictam gladium protinùs eduxit. Gladius erat patientiæ, quo audacem, procul ictu, poterat iugulare: gladiumque Chriſtus patientiam ſignat, ubi offenſa audacis innocentiam vel auctoritatem ſauciat; etenim quiſquis ab hoſte dedecus ſuſtinet, illum patientià quaſi per riſum transfodit. Aliquorum ira immortalis eſt, & vindictà adhuc nec quieſcit. Minimè mens ſapit, ſed in exterminium deſipit. Exemplum eſt in Samſone. *Moriatur*

Iudic. 16. 30.

anima mea cum Philiſthijm: dixit, antequàm cum hoſtibus pateretur acerbitatem mortis, templi concuſsis columnis. Huiuſmodi co-

Irati inſani ſtudent ultioni, quanvis cognoſcant perire.

gitatio iratum offenſa mordet, ſed præ dolore vehementiorem non intelligit: etenim ita pro vindicta delirat, ut non cogitet quòd pereat. Fatuitas eſt, & quod in Samſone myſterium, in protervis ultionis maius periculum. Pende. Non *moriatur*, inquit, *vita*; ſed *anima.* Occurrit ultoris præceps cæcitas, & affectionis improbitas, dum pericula non videt, vel cognitione, quantunvis pereät, impetuosè proterit: ſiquidem vult vindictam de inimicis; cum morte animæ, diſcrimine damnationis. Tutiùs eſtò læſus, iniuriæ vindex extitit in noſtrum exemplum

Luc. 22. à 50.

Chriſtus. Primus in illum Malchus manus iniecit, quem Petrus irà excandeſcens percuſſit, ac dextram auriculam amputavit. Chriſtus ſtatim reſtituit, ac iniuriam præter patientiam, miraculo vindicavit: igitur ſi nobilis vindicta, ubi non ulla: meditatus nobiliorem vindictam, pro gladio conferens gratiam.

16 Per lanceam ſignatam dignitatem regiam, diximus *Tautolog.* 3. *D.* 4. *n.* 6. etiam vindictam, dicitur à Chartario in *Iu-*

Quæ ſymbola per lanceam. Chartar. *Offenſa ulta, dum indulta.*

non. fol. 120. *Suidas refert* (inquit) *morem Athenis fuiſſe, ut cum efferretur cadaver, haſta in pompa præferretur, aut ad ſepulchri caput affigeretur, hoc ritu interfectore admonito, ſe inultum non abiturum.* Elucet mortis inſigne, vindictam etiam poſt mortem ſervare. Nobiliùs caſtigatur offenſa: ulta, ſi indulta. Donari haſta purà, decus

fuit inſignis virtutis olim. Vide Sueton. in *Claud.* cap. 28. Servius ad illud Virgil. 6. *Æneid.* v. 760.

Virgil.

Ille, vides, purà iuvenis, qui nititur haſtà.

Serv.

Subdit: *Haſta pura, ideſt, ſine ferro: nam hoc fuit præmium apud Maiores eius, qui primum viciſſet in prælio.* Quomodò ergo

Quid haſta pura.

ſi ferrato pilo in hoſtes ultio, haſta datur in præmium ſine ferro? In haſta vindicta dedecoris indicatur: ſine ferro deſpicitur; & ſine ferro cedit in auctoritatem, quæ ferrata dirigebatur in hoſtem; quippe nobilior atque decora, vindicta ſine vindicta. Hinc haſta pura dicitur, ut candor pectoris etiam

Unde vindicta ſine vindicta?

facta offenſa demonſtretur: equidem in vindictam adverſus inimicum, quaſi non haberet ferrum. Lancea ad ſepulchrum, quæ videtur præſignare ultionem, vividè cordis indicat puritatem: etenim etſi habeät ferrum ad manum, in vindictam tanquàm mortuum. Ad ſepulchri caput affigitur, ut vindicta de inimicis non ſumatur: equidem ceſſat efferveſcens ira vindicis ex conſideratione futuræ mortis.

17 Inter Ægypcios mos fuit, modò fato functus moreretur obæratus, coram exponere cadaver, nec uſque debita fuerint ſo-

Cadaver obærati expoſitū creditoribus.

Ceſſat memoria iniuriæ mortis conſideratione.

luta, ſepelire. Conſule Diodor. Sicul. *lib.* 1. *n.* 44. & Herodot. *lib.* 2. *à n.* 24. Nullus unquàm inſepultus abiectus, eſtò vel ſummà ingenti gravatus. In vita premitur; & relictis fortunis abſolvitur? Utique: qui exactor vivum ſuffocavit, dicens: *Redde*; nec hiſcit viſo cadavere: etenim ſponté quilibet debita remittebat, dum mortem conſiderabat. Mucronem dirum lanceæ, dicit Venantius in *Hymn. de Cruc.* de perforante pectus Salvatoris, pendentis in ligno crucis; cuius diritatem vel ipſe Chriſtus refugit, ubi

Pſal. 21. 21.

liberari à tanta impietate oravit, dicens: *Erue à framea Deus animam meam.* Unde dirus ictus, dum tot tantiſque tormentis expoſuit & ultrò corpus? Horruit factum extra

Ioan. 19. 34. *Animi implacabilis odium, ultra interitum.*

conditionem hominum. *Ad Ieſum cùm veniſſent, ut viderunt eum iam mortuum; unus militum lanceà latus eius aperuit.* In vitam eius Principes conſpirarunt, ut potirentur voto, eum in ligno ſuſpenderunt. Viderunt mortuum, nec ceſſavit furor: impetumque lanceæ tenuit, eſtò ex illo nullus dolor; quippe horruit execrabile crimen, quòd vindicta & ita iniuſta perſiſteret ultra mortem. Amor Chriſti flagitia ab hominibus removere intendit; ut minus inveniat quod damnet: à lanceäque liberari deſiderat, ne homo in facinus execrabile corruat: etenim vel in fervore vindictæ prorsùm execrabile; viſo cadavere non recedere à crimine, mortis conſideratione. Reſpice ergo in faciem Chriſti

Execrabile crimen.

tui, imo in pectus, dum accepit iniurium; igitur ut haberet in corde, hoſtibus oſtendit oſtium. *Nemo ergo ſe contra acceptas iniurias erigat* (ait Gregor. Magn. in *Evangel.* Homil. 18.) *nemo convitijs convitium*

Greg. Mag.

reddat. Imitatione enim Dei glorioſius eſt, iniuriam tacendo fugere, quàm reſpondendo ſuperare. Sed contra hoc ſuperbia dicit in corde: Turpe eſt, quòd accepta iniuriá taceas. Quiſquis conſpicit, quia contumeliam accipis & taces; non putat, quia patientiam habes, ſed crimina agnoſcis. Sed unde vox iſta in corde noſtro contra patientiam naſcitur, niſi quia in imis cogitationem fiximus, & dum in terra gloriam quærimus, placere ei qui nos de cœlo conſpicit, non curamus? Quicquid inimicus molitur in dolorem vulneris, indultum cedit in honorem laudis; ut ſalutem accipiamus ex inimicis.

Iac. Bibl. *Antholog.*

Qui verò læſus gaudet, lucroque dolores
Deputat, huic tribui laus ſatis ampla nequit.

DIDASCALIA II.

Comes voluptatis dolor.

1 IMò tota acerbitas doloris velamine voluptatis, ne cognoſcantur inſidiæ; igitur validè caverentur ſine velamine. Nocet, ſi latet anguis ſub herba: proceditorque cautè, ſi cognoſcitur latere: ruitque in immane præcipitium cupiditatis cæcitas, modò cogitet in delicijs delicias: quandoquidem ex dolore cognoſcens dolum, ſerò mulcimine diſcet, ineſſe tantùm voluptatis velum. *Tradens tradet illos* Deus, ſi

Iudith. 5. 24. *Voluptas blandè necat.*

peccatores, dicit noſtra Tautologia de Bethulicis afflictis. Perſpicuè tradet in dolorem ex dolore: aliter accidit in luxuria deceptrice: igitur quos ſemel titillando quaſi ſerpens virulentè momordit: non dolore ſed lenocinio in mortis dolorem callidiſsimè tradit. Vafra eſt, ut ſeducat aſtu cor: trahitque captum, ut captivum ſub catenarum tyrannide, deliciarum colore, & voluptatis ſpecie; ne fugiat circumvallatus illecebras, quem impulerit in cruciamina cupiditas. En imago Cupidinis ex Angelo Politiano apud Chartar. in eo, pag. 332.

Deſcriptio Cupidinis.

Inſignis puer eſt: totam hanc cognoſce figuram.
Corpore non niveus, verùm ignem imitatur: ocelli
Acres, flammeöli; mala mens, ſuaviſſima verba;

Quod loquitur, non ſentit idem : vox melleâ, ſed cum

Ang. Politian.

Irâ inſlammatur, tunc mens illi efferа : fallax,
Fraudator, mendax : procul ſpicula torquet:
Suntque venena labris.

Ezech.8.14

2 Hinc ab Ezechiele dicuntur *mulieres plangentes Adonidem*. Cupidinem obſequiosè colunt, & in cultu lachrymantur? Hic plauſus; vel funus? Funus utiquè in turpi deliciarum adoratione, ſucto à cupiditate veneno, incognito dolo, ut furenter duceretur voluntas, in inſidioſas illecebras, quæ uti fallaces, vafricie impellerent in dolores:

Quod gaudium fletus.

plangereque dicuntur, quæ in gaudio repræſentantur; quoniam cæcæ, non habent, dum Adonidem adorant, quo cupiditates gaudeant, ſed quo fleant. Ægyptij expreſſere hieroglyphicè propoſitum. *Flectere genua, hieroglyphicum ad terram declinantium*(ait Pier. *lib.* 35. *cap.*60.) *hoc eſt, ad vitia, & humanæ cedentium fragilitati, impuriſque affectibus inſervientium.* Genua flectere, nota laſciviæ? Cultus videtur & amoris expreſsio; ſiquidem huiuſmodi ritu demonſtratur adoratio. In ſignum præcipitij mentis præ effreni cupiditate, præfigitur genua flectere, ut pateat profunda cæcitas impetè prolabentis in delicias: equidem ſi fragilitas excuſabilis, ſequi; profectò cæcitas, proiectiſsimè adorare.

Pier. Val.

Summa cęcitas adorare delitias.

Sequi, vulnus eſt, ſed medicina prompta; quippe ratio libera, maximè dolore monente, ut intellectus reſtituatur vexatione. Genua flectere, eſt præ cultu captivitas dira rationis ſub tyrannide truculenta cupiditatis: planguntque mulieres adorantes Adonidem, ut demonſtrent furentem cæcitatem: equidem furorem explicant, dum non ſequuntur ſed voluptates adorant. Miſerum profectò, & genuflexo quoque colere, quod debet à ratione calcari; quæ quidem minimè valida, quippe & oppreſſa & captiva, ut poſsit illuminare aliquomodò errantes exiguo ex dolore radio: unde non tantùm plorantes explicabant cæcitatem, ſed flexis genibus miſeram obcæcationem; quippe dolorem ex illecebris ſentiebant, & nihilominùs cupiditates, ex queis dolor, adorabant. Voluptatem ſequi, appetitui profectò connaturale. Cæterùm dum cognoſcitur ex cupitis error, ne notetur uti furor; ipſa concupiſcentia à dolore removetur, quoniam nequit appetere, quod non eſt concupiſcibile: minimèque eſt concupiſcibile cruciamen, in apparentia inventum cupitorum per errorem. Quapropter in mulieribus, à queis adoratus amor, videbatur phreneticus furor, & mens penitùs præ cupiditate vacua: quippe adhuc præ dolore lachrymantes, flectebant genua; adhuc tolerando dolorem, cum dolore adorationis adorabant voluptatem. *Non malum maximum, in delicias ingredi, ſed non poſſe egredi.* Inquiebat Ariſtippus apud Eraſm. in Eius *apophth.* lib. 3. n.12. exponitur diſcrimen inter fragilitatem, & obcæcationem: ex hacque & non ex illa, Adonidem adorantium, mulierum procacium præ ſe fertur inſania; quippe dolorem ex voluptate fallaci, ac mendaci ſentiunt, & adhuc lachrymis à cultu vano removeri non poſſunt.

Et obcæcatio.

Eraſm.

3 Variæ apud Romanos ſententiæ de Marco Curtio, quem inſignem erga patriam pietate plaudunt Valer. Maxim. *lib.*5. *cap.*6. *n.*2. Oroſius, *lib.*3. *cap.*1. Auguſtin. 4. *Civ.* cap. 20. Vives hic ex Livio & alijs: igitur cùm terra in media parte fori repentino hiatu ſubſidiſſet, ut iterùm continuäretur, pretioſius quod Romæ eſſet, ibi inijciendum, oraculum reſpondiſſet; Curtius cogitans nihil pretioſius homine, ſeſe præcipitavit, ut ſorberetur voragine. Eadem Sebaſtian. Munſter.2. *Coſmograph.* cap. 14. ſed Fortun. Licet.4. de *Lucern. Antiq.* cap. 1. delirat, ut dicat aliquid novi, hoſtemque fingit, ut feriat; cùm apud Munſterum neque verbum extra communem ſententiam legatur. *Cùm in medio Urbis foro* (ait) *terra olim deſiliſſet, vaſtoque prærupto hiantia ſubitò inferna patuiſſent; cùmque diutiùs ſpectaculum ita maneret, cunctiſque terrorem inferret; tandem interpretantibus aruſpicibus, obſtrui barathri amplitudinem poſſe, ſi in eo quod eſſet Romæ pretioſiſsimum mitteretur; voluntariè diu iactatis inanibus monilibus matronarum; M. Curtium æquitem Romanum, domo clarum, militiæ inſignibus ſumptis, cum equo ſe in id barathrum præcipitaſſe; ſicque concluſſum fuiſſe: ad illum anteà poſtulaſſe hoc unum, nimirùm, ut ſibi integro anno liceret per ſingulas noctes dormire cum qua vellet fœmina, & tum illum ſua ſponte præcipitem daturum in hiantem ſpeluncam: id cùm obtinuiſſet, exactuſque eſſet annus, munitus armis, conſcenſo equo, manibuſque prebensà lanceá, inſilijſſe intrepidum in barathrum, quod illicò eſt clauſum.* Huiuſmodi, prout ab alijs refertur, hiſtoria. *Didaſc.*5. *n.*1. flectetur in altiorem ſenſum: modò in præſentis inſtitutum.

M. Curtij devotio.

Licet.

Laſciviæ furor.

4 Præ ſe fertur in illa ſpeculum proiectorum in libidinem, & cupidinis vexamen, cuius vehementià nihil minùs moventur, nec à dolore præſenti ac futuro ſeparantur: igitur ita impellit furioſa Venus, & faſcinat eius oblectamine virus; ut præcipites corruant in lubitum, quanvis videant apertum totum in-

infernum. De quodam efferatæ Veneris alumno, referunt Rhodigin. *lib.* 11. *cap.* 15. & Reyes Fran. *in Elyſ. Camp. quæſt.*63. *num.*25. ita propenſum in libidinem; ut magis flagraret per inflictum cruciamen: igitur uſtus plagis, flagriſque onuſtus, & uſque in deliquium acri verbere vexatus, quo Veneris intendebatur languor; exardeſcebat validior. Ita furor inflammabat; ut in dolore non dolorem ſentiret, ſed blandimen. Mirum ſanè, quod oppreſsio libidinis eſſet appetitus fomes. Nihil ultrà cogitari quibat in huiuſmodi deteſtabili flamma, & eſt, videturque cum ſtupore conditionis ultrà: igitur haud compeſcitur libido, vel viſo patulo inferno. Aperitur barathrum, flammas evomens, ut compeſcat eminùs cupiditatis flammas; ſed perſeverat proiectorum iniquitas, ſine reflexione periculi, coram oculis in exitium imminenti: terraque aperitur, dum vel minis laſcivus, nec dolore coërcetur; quoniam conatur infernus avidè deglutire, quem terra non valet, neque poteſt ſuſtinere. Mente omninò Venus privat, quem uſque in inſaniam ſauciat. *Attonitos reddit*: ait Macrob. 1. *Saturnal. cap.*20. Hac de cauſa in quodam inventum cerebrum penitùs exhauſtum, refert Arnold. *in Specul. introduct. cap.*83. Sanè attoniti, & cerebro vacui; igitur viſo inferno, non cognoſcunt in infernum devenire.

Prodigioſa Venus.

Vel patulo inferno, non compeſcitur libido.

Macrob.

Thóocr.

Ab amore ad Orcum.

Dixit Thèoctit. *Edyl.* 1. v. 131. Hic finis amoris, qui deducit præcipites, præcipitium cognoſcentes: etenim modò fruantur optatis ad votum; minimè cogitant periculum præcipitandi in infernum. *Flammà inextinguibili, libidinis extinguitur flamma*: infit Novarin. *Umbr. Virgin. excurſ.* 12. *n.* 170. Evaneſcit regula in Venere, quippe non eſt qui recogitet corde: igitur vel viſis flammis, ut compeſcerentur ſtimulantes libidinis: minimè voraginem fugiunt, ſed ſponte in Orcum hilares corruunt. Vicit appetitus, quicquid dictare quibat etiam animalis ſenſus: qui ita furentem decipiendo lactat, ut neque infernus ore patulo terreat. Dicit, qui inſanus præ cupitis illecebris mortuus eſt (& ſumpto poculo amatorio, quaſi non ſufficeret in inſaniam effrenis concupiſcentiæ conditio) cognoſcens ægritudinem, & apponens pro medicamine fomitem. Ita lib.4. de *Rer. natur.* a v.1704. mente ſuccinit.

Novarin.

Rabies laſciviæ.

Lucret.

———*Fluctuät erroribus ardor amantum.*
Nec conſtat quid primum oculis manibuſque fruantur.
Et ſtimuli ſubſunt, qui inſtigant lædere idipſum,
Quodcunque eſt, rabies unde illæ germina ſurgunt;
At leviter pœnas frangit Venus inter amorem:
Inde redit rabies eadem, & furor ille reviſit.

5 Quod accidit Marco Curtio in foro Romano, videtur in ſeditione Core & aliorum in deſerto; quin cervicoſi conſulant ſibi, quantunvis videant in illos elementa concitari. Videamus circunſtantiarum ſpeciem, an quadrent ad unguem. Pugnat orbis terrarum contra inſenſatos. Illorum ſcelere commota eſt terra, verùm ſine motu corda. Commota eſt in ſupplicium improborum, clamans in cœlum propter illorum ſupplicium: haud aperitur ut quieſcat; quippe non valet quieſcere, donec exleges deglutiat. Aperta eſt ergo, ut à pectore humano arceretur ambitio, quæ fomes inſolentis coniurationis in hominem inſignem ſpectatæ virtutis; & quia faſtigium dignitatis, quod virtute non poterant, impoſturis in Præſidem obtinere volebant, facili, ex vulgi commoti ſententia, conſecutione; igitur cauſa præpoſterè iudicatur à multitudine cum capite ac ſine capite: & quia renuebant ſuperiorem eminentem, averſantem illorum iniquitatem; ſine qua illis vivere grave, aſſuetis ſine lege ac ſuperiore vivere: unde ab illis ſolicitata malignisſimè multitudinis faſtidientis coniuratio; ut non quilibet, ſed Moyſes, ut illi fungerentur, defungeretur officio. Aperitur ad exitum cauſæ infernus, verum minime compungitur ambitioſus: etenim ita venenum huiuſmodi aſpidis titillat, ita mentem infatuat; ut nullo modo deſerant ambitionis propoſitum, quanvis apertum videant totum infernum.

Ambitioſus in propoſita contendit, quanvis infernus obviet.

6 Haud ſecùs luxurioſis uſuvenit, dum appropinquant uſque ad portas mortis. Dolores inferni urgent, patulum vident; verùm ſine formidine expectant dolorem, quin expectent pœnitudinem. Patet ex textu. *Dirupta eſt terra ſub pedibus eorum, & operiens os ſuum, devoravit illos.* Quare igitur prænunciato ſupplicio à Moyſe, ipſoque actutùm adveniente, pedem haud retrahunt, nec erroris reſipiſcunt; ſed in hiatum præcipites corruunt? Obijcitur cæcitas cupidinis, luxurioſis dominantis, prurigine conſuetudinis; cuius ardor ſopitur conſiderato inferno, ſi in flammam æternam dirigitur cogitatio: at cùm luxuriæ flamma iam exuſſiſſet præcordia, & extuliſſet mentem, ut ſenſu etiam nec haberent ſenſationem; vicit appetitus, cùm diſrumperetur in lapſum terra ſub pedibus: igitur Veneris ſequuntur certatim amentes votum, quanvis ſciant labi ſtatim in infernum. Dolor ſuperat voluptatem & frugi aberrantem vagamque revocat men-

V.31.&32.

Laſcivus nõ revocatur à libidine, etiam inferno pungente.

mentem. Lactatio Veneris redardeſcit dolore, æſtuât cruciamine ſenſu victo, & etiam victore ſenſu.

Lucret. d. v. 1086.

Unaque res hæc eſt, cuius quám plurima habentur,
Tam magis ardeſcit dirá cuppedine pectus.
Uſque adeò incerti tabeſcunt vulnere cæco.

Flammæ æternæ conſideratio eſt refrigeratio flammæ turpis amoris, atque medicina lethiferi vulneris. Barathrum in utrunque obiectum, verùm præ cordis duritia in vanum. Flamma quæ non terruit, torquet: iurèque damnantur; quia vel conſpecto inferno pro dolore, ad ſaniorem mentem laſcivi non ſunt converſi.

Cap. 26. 10. & 11.

7 Tunc, dicitur, *factum eſt grande miraculum, ut Core pereunte, filij illius non perirent.* Unde ergo, *morientibus plurimis,* tanti periculi expertes? Philo Biblius in ſuis *Antiq.* aſſerit, primùm apertam eſſe terram coram eis, & denuò coiviſſe; ſed cum Core in furore perſeveraret, illum cum reliquis ulterius hiſcentem deglutiſſe. Videtur in flagitijs & ſententiæ tenacitas, & carnis fragilitas: equidem Core terram disiunctam vidit, verùm damnatio non terruit; unde corruit: filij verò etſi allecti à patre, imminente diſcrimine, ut notarunt, reſipuerunt: etenim illicò intercepti dolore; cùm viderent patrem illo propoſito in infernum deſcendiſſe. Elucet confugium in pœnitentiam, & quomodò cœlum converſis erogat gratiam; qui quidem cum alijs viderent barathrum, ni ſaperent ad exemplum: diciturque miraculum grande; quòd illi ſine læſione pereunte patre; ut luceret in articulo divina magna clementia: igitur profectò magna, poſſe liberos exire, dum alios videbant uſque barathrum deſcendere. Nunquàm deëſt in periculis cœleſtis gratia, ubi converſa mali pœnitentià corda; ſine qua flammam Veneris æterna ſequitur flamma: grandeque miraculum exponitur in huiuſmodi articulo, ne de die in diem perendinetur animarum converſio: ſiquidem magnum miraculum, ubi alij periculum ut furentes invenere, inter pericula fauſtè pœnitudine ſervari. Vexatio dedit intellectum, ut diſcerent capite alieno periculum, in itinere quo ibant, & alij coram oculis perierant: igitur cogitantes igne & fumo damnatorum cruciamen, arripuerunt & ſtatim à Venere converſionem. Ignis ille interna uſsit, ac ab oculis fumus nec diſceſsit: quippe pupugit adinſtar fumi præſens exemplum, ut de illecebrarum gaudio mœſti erumperent in planctum. In hoc igne, utpotè infernali laſcivia obijcitur, ac tunc de multitudine Iſraëlitica narratur: *Fugit ad clamorem pereuntium.* Emphaticum verbum eſt. Non receſsit, ſed fugit. Perpropriè in Veneris igne: quandoquidem ne lædat laſciviæ infernalis flamma, duntaxat remedium fuga. At hoc *Didaſc.*4.

Philo Bibl. — *Virtus pœnitudinis quanta!* — *Miracula.* — V. 34. *Veneris flamma ſopitur fuga.*

8 *Trapezi circa Pontum Euxinum* (inquit Ariſtotel. de *Mirandis auditionib.* & Golt. in *Aſia*, quem ſequitur Ludov. Nonnius hic *Tabul.*1.) *mel quoddam defluit odore gravi ex buxo; cuius ea vis & natura eſt, ut eos qui ſaná ſunt mente, inſanos reddat, contrá veró mente motos ſanitati reſtituat.* Ælian. 5. de *Animal.* cap. 42. huius meminit mellis, ſubdens: *In Trapezunte Pontica ex buxo mel fieri accepi: hocque eſſe odoratu gravi, quod eos qui deducti ſunt de mente, vel comitiali morbo correpti, ad ſanitatem reſtituat; ſanos verò dementet.* Eadem refert Nicandri Scholiaſtes in *Theriac.* de Aſpidis albæ veneno. Mutatur in rebus vox: mel Veneris non mel, ſed venenum eſt.

Ariſtot. — *Cur adinſtar mellis buxei?* — Ælian. *Aſpide albæ?*

Impia ſub dulci melle venena latent.

Ovid. 1. *Amor.* Eleg. 8.

Hinc mala Veneris mala inſana dicuntur, ut notat Amatus in 3. *Dioſcorid.* Enarrat. 39. Iul. Cæſ. Scaliger. de *Plant.* lib. 1. ſimulque Ruellius. Unde Læl. Biſciol. *Tom.* 1. *Hor. ſubſeciv.* lib. 7. cap. 8. infit: *Galli pomum nominant Amorum, fortaſsè quia amor inſania quædam eſt Venerem hæc poma excitant: ita Germanicé poma furoris appellantur.* Hic fructus Veneris: venena ſcilicet, cruciamina, ægritudines, furores.

Pomo inſano? — Biſciol.

9 Verùm priuſquàm ſacris aſtruantur, curioſè inquirendum; quomodo eiuſmodi mellis dulcedo ſanis arripit mentem, & mente captis reſtituit furibunda ſalutem? Dicit Salomon: *Mel inveniſti comede quod ſufficit; ne forte ſatiatus evomas illud.* Mel ſignum eſſe prohibitæ voluptatis, notat Chryſoſtom. in *Marc.* Homil. 2. Pier. Valer. *lib.* 26. *cap.* 7. & Cauſsin. 9. *Symbol.* 8. Unde mel in ſacris inhibetur: *Nec quicquam mellis adolebitur in ſacrificio Domino.* Perſpicuò conſtat iam cauſa, unde alijs ingeritur, aliorumque evaneſcit amentia. Quiſquis in deliciarum dulcedinem incidit, ſanè deſipit: cæterùm eſt diſcrimen. Qui deguſtat voluptatem deponit mentem: at cùm dolorem ingerat, dum magis lactat; ſanat delirum per voluptatis tormentum: etenim recipit ereptam mentem per monitorem dulcedinis, acrem dolorem. Guſtavit mel, non reguſtavit: abdicit faſtiditus quod invenit: equidem accepto intellectu præ dolore, conſulens ſaturitati, ut repleret ſine freno concupiſcentiam; profectò contraheret indelebilem inſaniam: tùm quia rationem amiſit, & dolore

Prov. 25. 16. — Levit. 2. 11. — *Sanatur Veneris delirium per voluptatis tormentum.*

non

non recepit: tùm quia inexplebilis ſaturitatem quæris vana voluptas, ubi nunquàm poteſt inveniri ſatietas.

Id. 8. Met. Fab. 11.

———Non unquàm alimenta recuſat,
Innumeraſque faces cremat, & quo copia maior,
Et data plura cupit.

Unde non faſtidito invento melle, nec inventà ſaturitate, ſine cerebro vagatur & deſiderijs obruitur; quoniam ut aſſequatur, quam aſſequi non poteſt, ſequens voluptatem, in perpetuum ruit miſerabilis furorem.

10 Affabrè calamitatem depingit Seneca. *Miſeri* (inquit de *Vit. Beata*, cap. 14.) *ſi deſeruntur à voluptate: miſeriores, ſi obruuntur. Evenit autem hoc nimià intemperantia & amore cæco: nam mala pro bonis petenti, periculoſum eſt aſſequi. Ut feras cum labore periculoque venamur, & captarum quoque illarum ſolicita poſſeſsio eſt (ſæpe enim laniant dominos) ita habentes magnas voluptates in magnum malum evaſere, captæque cepère: quæ quò plures maioreſque ſunt, eò ille miſerior, ac plurium ſervus eſt, quem felicem vulgus appellat. Ita qui ſectatur voluptatem, omnia poſtponit, & primam libertatem negligit, ac pro ventre dependit; nec voluptates ſibi emit, ſed ſe voluptatibus vendit.* Tota furentium molitio, venundari ſub peccato; ut non ſentiant propter iucundam feſtivitatem furoris, intolerabilis gravamina ſervitutis. *Naſcitur in arboribus* (ait Cœl. Rhodig. *lib.* 18. *cap.* 30. ex Strabon. *lib.* 12. *n.* 30. meminitque Cauſſin. d. lib. 9. *Symbol.* 8.) *mellis genus medicati. Eius virus hauſtum ſtupidos facit, externatque mentem: hoc genere indigenæ Heptacometæ tres Pompeij cohortes, à ſenſu alienatas conciderunt.* Sequebantur in apparentia mellis fallacem, inſidioſam, lethiferam voluptatem, & in illa dulcedine interitu comite invenerunt *concupiſcentiæ corruptionem*: equidem quouſque defecit vita, perſeveravit inſania; ita ut neſcirent venenum bibere, debacchantes præ concupita dulcedine.

Senec. — *Deſcriptio perciti à Venere.* — Rhodig. — *Mel Heptacometarum.* 2. Petr. 1. 4.

11 *Caput aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ*: dicit Iobus. Nil mirum quod pereat, ſi inter viperas & aſpides ambulat. *Caput aſpidum ſugunt, qui blandas voluptates aucupantur*: ſubdit hìc num. 26. Doctiſs. Sanctius. Vividum profectò ſignum ſectatorum voluptatum. *Dentes gingivis conduntur: impreſſo dentium repulſu virus fundit in morſus*: dicit Plin. *lib.* 11. cap. 37. ita inſidioſè qui morſus percutitur ut vulnus nec vulneris inſtrumentum cognoſcatur; inventis in Venere cunctis dolis, qui inveniuntur in aſpide: igitur latet vulnus, & duntaxàt per interitum cognoſcitur. *Venenum aſpidum eſt ſub labijs* fœminarum, & inſanabile dulcedine vulnerum: ſiquidem haud facilè ſanatur, quod ut vulnus non cognoſcitur. Somnum enim inducit aſpis (Solin. *cap.* 30.) conditionemque ſequitur venenum Veneris: etenim ſine ſenſu ex ſtimulis conſcientiæ, tot ictibus cauteriatæ, plerique requieſcunt, placidè dormiunt, quin dolorem ſentiant mortis, ut vehementiùs mortem ſentiant. *In templo Veneris imago ſomnij & mortis*: ait Pauſan. *cap.* 99. & 100. Primò provocant ſomnum, deinde mortem, quiqui in Veneris templo viderunt aſpidem. *Venenum aſpidum ſub labijs.* Mala mens, ſuaviſsima verba, dulcedo in ſpiculis, ſuntque venena labris. Aſpides Ptyades acrioris virulentiæ ſunt (ſubdit idem *lib.* 28. *cap.* 26.) *quoniam venena in oculos hominum expuänt.* Præſens virus utique, ut homo facilis caveat ab huiuſmodi aſpide: quandoquidem quod curioſè vel incurioſè videtur levis oculorum iactus, apparet lethale vulnus. Succinit Anacreön, *Carm.* 16.

Iob 20. 16. — Plin. *Vulnus ab aſpide non cognoſcitur.* — Pſal. 13. 3. — *Somnum incutit.* — Pauſan. — Plin. *Oculos faſcinat.*

Canto meas & ipſe clades:
Me non perdidere agmina,
Aliud novum, ſed agmen
Fœminæ inſidens ocellis,
Et inde tela mittens.

Anacr.

Alijs ſuperſedemus, quippe acta non agimus. Adi Tomos priores. In remedium exponimus cum aſpide Ichneumonis pugnam & victoriam. Ut illam ſuperet, veſtitur luto. Ita Ariſtotel. de Hiſtor. *Animal.* 9. cap. 6. Ælian. 8. *cap.* 25. & Plin. 8. *cap.* 24. Eadem induſtrià voluptatem facillimè vinceret homo: igitur nullius cordi adigeretur ab aſpide vulnus, ſi fœminam reſpiceret in pulverem redigendus. Malùm, reſpicere: peius, vulnerari: ſed ulteriùs, decipi, neque vulnere doloroſo reſipiſcere: igitur formà percitus, apparentis illecebræ ſequitur formam, & præceps uſque in inſaniam.

Cogitatio de morte remedium luxuriæ.

12 Dicit textus: *Caput aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ.* Quippini dicit: *ſugit*, ſed *ſuget*? Exprimit quò devenit inſania Veneris, impulſu cupiditatis, & ſervitute rationis: dolus eſt, offendere aſpidem cogitando pulcritudinem: furor, non arbitrari pulchritudinem horridam aſpidem. Sugit, qui incautus aſpidem non cognoſcit. Suget, qui trahitur, & etiam aſpidem videt; expreſsis ſimul in utriuſque formà fragilitate & amentia: equidem qui fragilis cæcutivit & uſque in inſaniam furore pervenit; præ mulcimine debacchans vel

Quare qui Venus capit, venena non hæreret.

ca-

S. Benedict.

caput aſpidum fuget. *Solicitus ſit Monachus* (ait Magiſter N. Benedictus, cap. 7. *Regul. S.* grad. 1.) *circa cogitationes ſuas perverſas*: equidem fuget aſpidem, ni expulerit de venenis cogitationem. Veneno nutriuntur, & proficuum alimentum; ſed cerebrum ob luxuriam exhauſtum, quia virus ſugunt cognoſcentes venenum. Dolus patet, ſed non diſplicet. Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis: equidem ni agitatione phreniti-dis, nequaquam tanquàm dulcedinem, fugeret lethalem aſpidem. *Voluptas nocet nimia*: dicit Stoicus d. *cap.* 13. Propter nimietatem, deliciæ abſorbuerunt mentem: huius evacuatio, eſt illarum plenitudo: etenim quò magis propendeunt proclives in voluptatem, demonſtrat cunctis intenſiorem phreneſim; quippequàm ut mente moti, illuſione phantaſiæ, dum alij, & fugientes vident aſpidem, illis videtur Numen retinere Venerem. At quid? Occurrit ingenium Nabis, in imagine uxoris; de quo diximus *Tautolog.* 3. *D.* 2. *n.* 14. Non eſt amplexus, ſed plurium mucronum vulnus: igitur ſomniantes volatilem pulchritudinem, furenter quærunt per vulnera mortem.

Senec.

Manil. 5. à v. 111.

——Vario ducunt in amore iuventam:
In vulnus nunquam virtus, ſed ſæpe libido
Impelit, turpiſque emitur vel morte voluptas:
Et nimium cecidiſſe malum eſt, ſed crimine victum.

13 Deliquit populus Iſraël, ut ſolebat, quia uſquequaquè cæſpitabat; *quamobrem miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes.* Hebr. *Plurimi extincti ſunt à ſerpentibus Seraphim.* Singularis lectio! Modò non de litera, ſed de voce eſt expoſitio. Serarius in *Ioſue*, 5. quæſt. 45. inquit: *Addi tamen poteſt, dæmones adhuc Seraphim eſſe, modo illo quo igniti ſerpentes vocati ſunt in Hebræo Seraphim: idque quia ij facto reque ipſa dæmonum figura & ſimulacrum erant veriſſimum.* Theatrum eſt fanaticorum præ furore debacchantium, ſe ſomniantium videre, nec videntium delirare, cerebro vacuo, ubi picta, imò ficta pulchritudo, quo iudicio ac præiudicio aliorum excitant riſum, putridum ſignantes cranium: Seraphimque dicuntur ſerpentes, æſtuantes flammâ libidinis; ut eluceant luxurioſi motâ mente: igitur ni eſſent deliri, minimè arbitrarentur ut Seraphim, ſpecie fœminæ nocentiſsimum draconem. Noſtrates: *Prevarican, quando à un Dragon infernal, tienen por un Seraphin.* Quid ſit, conſtat ex uſtione: ignea tela diaboli: Seraphim dicuntur & dæmones & ſerpentes: modo quo igniti dracones, Seraphim dæmones. Per Seraphim ſummam pulchritudinem ſignamus: viſum ſerpentem horremus: nectiturque utrumque in furioſa libidine; ut palàm ſit, quam in amore furioſi: igitur obijcitur oculis ſerpens urens vel dæmonium, quod extollitur totius pulchritudinis ſpeculum. Diximus *Tautolog.* 7. *D.* 4. *n.* 7. Heliogabalum ſolere mittere per luſum in concurſu Rom. populi (dum magis fervèrent ludentium choreæ) virulentos ſerpentes, viperas, aſpides, ut illi eſſet ex morſu lethali riſus, quod alijs in Orcum morſus. Quod ille filius laſciviæ (ſiquidem ſe dicebat *gravatum voluptatis onere*, de quo in eo Ælius Lamprid.) operabatur riſu (Vernaculè: *Por guſtazo*) inſolenti malitia, perficiebat Venus in eius prava ac depravata phantaſia: equidem quam per riſum ad illecebras exponebat, pulchritudo; morſu ac veneno ignitus patebat draco, ſerpens ſpecie Seraphim, riſus in mortem, virus fucatum venuſtatis delectabilis forma, in cratere riſus non deridenda venena.

Num. 21. 6.

Serar.

Draco placet, quaſi Seraphim eſſet.

Lamprid.

Inter ludentium gaudia, virulenta vulnera.

Offendam in nugis? Hæ nugæ ſeria ducent
In mala, deriſum ſemel, exceptumque ſiniſtrè.

Hor. Art. v. 451.

14 Viſum itaque mel Veneris, toxicum pulchritudinis: reſtat pomum Amoris, colore vivido, ſpecioſa formâ; ſed mala inſana: etenim valido ictu, dulci eſu vulneratur ratio. Hinc Veteres Venerem pingebant habentem in manu pomum, & pectus vulnere apertum. Adi Chartar. in eius *imagin.* fol. 343. Si pectus prudentiæ ſedes, pomumque ſignum amoris: videtur in imagine, quid Venus agat in rationali corde: igitur ſimulatque deguſtantur poma, vulneratur vel in cautiore prudentia. Vid. Pier. Valer. *lib.* 54. *cap.* 2. 8. & 14. & quæ diximus *Tautolog.* 8. *D.* 5. *n.* 14. Nil mirum vulnus, dum traditur ſagittiferæ pectus, & non dolet.

Imago Veneris.

Laſcivia vulneratur prudentia.

Qui expectavit vulnera, vulnus habet.

Ovid.

Dicunturque furoris poma, ſerpente ſenſim inſaniâ; quoniam nonnunquàm quæ cordis, apparent vulnera mentis. Intueamur ergo connexionem inter pomum & ſerpentem. Pomum primum dicitur Evæ, quippe ex eius eſu aperta ianua luxuriæ. Fugit pudor, valuit color, aſtuſque ſerpentis commendatione coloris. *Vidit igitur mulier, quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile; & tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro ſuo, qui comedit, & aperti ſunt oculi amborum.* Totum embolium antiqui draconis tranſlatum eſt in formam inſidiatricem mulieris: igitur pomum non datum vi-

Geneſ. 3. 6.

Et ingeritur inſania.

viro, ut guſtaret, ſed ut guſtato inſaniret. Dicit Paulus: *Adam non eſt ſeductus: mulier autem ſeducta in prævaricatione fuit.* Adam non fuit ſeductus. Quomodò ergo ſeductus dicitur à PP. ſine ſeductione? Adi Hieronym. 1. *contr. Iovinian.* Auguſtin. 14. *Civit.* cap. 17. & Anſelm. hic. Adam non fuit ſeductus, quia cognovit ſeductionem, & fœminam ut ſerpentem: ſed ſerpens magis ſeduxit, quia Adamus ſeduci voluit. Vidit lignum pulchrum, ſed non bonum ad veſcendum: aſpectu delectabile, ſed mortem cordi: cognovit, & comedit: poma mala inſana ſumpſit: in furorem illicèt agitatus: & ita ſine ſeductione guſtato pomo ſeductus; ut iret præceps ac furens in voluptatem, quanvis ex illa cognoviſſet mortem. *Aperti ſunt oculi amborum.* Voluptas ignis eſt. Strages non cognoſcitur, quouſque ſopiatur. Vernaculè: *Haſta que ſe apague el fuego, no ſe conoce el eſtrago*: & illi cognoverunt ſe eſſe nudos, dum aperuerunt oculos; quia illa malaciâ ducta, ille percitus inſaniâ (dum ad præteritum non daretur regreſſus, & curis æſtuaret animus) cognovit quæ mala inſana ſerpentis, & Adamus qualis fructus pulchritudinis. Quid enim vir accipere quibat à fœmina pulchra, niſi mala inſana? Minimè in orbem illorum ſerperet virus; ſi antiquàm aperirent, aperuiſſent oculos.

1. Tim. 2. 14.

Cum furore ac cæcitate.

Cur igni confertur?

15 *Deditque viro ſuo, qui comedit.* Orbis corruit, ſignaturque cauſa, ut in effectu non gliſcat amentia. *Eva ſine aſpiratione apud Hebræos mulierem ſignificat* (ait Epiphanius lib. 30. *contr. Hereſ.*) *cum aſpiratione ſerpentem.* Idem aſſerit Tiraquell. *leg. Connub.* 9. n. 204. In ſignum univocationis mulier peperit ſerpentem. Conſule Plin. *lib.* 7. cap. 3. videſiſque plura curioſa apud Theophil. Bonet, in *Medicin. Septentr.* Ingenioſum documentum, ut à pectore eliminetur luxuriæ vitium, quo etiam qui captus, etſi victus, non ſit ſervus: equidem cum veneno contrahit inſaniam, qui aſpirat in fœminam. Unde Tertullian. de *Habit. muliebr.* cap. 1. inquit: *Tu es diaboli ianua, tu es arboris illius reſignatrix, tu es divinæ legis prima deſertrix, tu es quæ eum ſuaſiſti, quem diabolum aggredi non valuit. Tu imaginem Dei, hominem, tam facilè eliſiſti: propter tuum meritum, ideſt mortem, etiam filius Dei mori habuit.* Hiſtoria eſt lepida apud Theobald. Anguilb. Tract. 4. *Menſæ Philoſophic.* cap. 23. *Quidam* (ait) *propter malitiam uxoris ſuæ, cùm recederet de terra; ait uxor: Cui me commendatis? Ait ille: Diabolo te commendo. Cùm adulteri venerunt, diabolus illos terruit, & fugavit. Redeunte autem viro, illi* dixit diabolus: *Tene uxorem tuam: potiùs cuſtodirem omnes porcos ſilveſtres, quàm eam ſolam.* Ita fœminæ mala, & mala fœmina. Hinc cùm regnaret & amor & furor; in cuiuſdam vulnerati pectus irrepſit dolor, dicentis & plorantis apud Æn. Silvium in *Epitaph.*

Epiphan.

Fœtus fœminæ ſerpens.

Tertull. Mala ex fœmina.

Theob. Intolerabilis etiam diabolo luxurioſa.

Iam ſatis eſt luſum, potior mihi tranſijt ætas.
Me ſcio deluſum, ſi non correxero metas.

Æn. Silv.

DIDASC. III.

Quos cœlum vulnerat, vulnerando ſanat.

1 NIhil *fauſtum* (ait Ptolomeus, lib. 1. de *Iudicijs*, cap. 12.) *illabi inſcijs ſideribus: ſidera autem influere mutuis aſpectibus excitata.* Melius intelligitur de Angelis, Cuſtodibus noſtris, ſideribus Empyrij, de cœlo deſcendente favore, à quibus, iam conſervis, noſtra fœlicitas, dum per illos alumni perpetim accipiunt gratias. Indicat Orpheus, *Hymn.* poſter. in Iovem.

Ptolom.

Favor, auxilium atque patrocinium Angelorum.

Tuo autem ſplendido ſolio aſtant
Laborioſi Angeli; quibus curæ eſt,
Quomodò à mortalibus cuncta perficiuntur.

Orph.

Quanta dignatio, & hominis celſitudo, quando dona cuſtodiæ nobis eveniunt ambitioſo Angelorum famulatu? *De excelſo cœlorum habitaculo, ad conſolandos, ad viſitandos, ad adiuvandos nos* (inquit Bernard. ſerm. 1. de *Michael. num.* 4.) *attrahitur ſupereminens charitas Angelorum, propter Deum, propter nos, propter ſeipſos. Hinc* homo

Bernard. Officia erga clientes.

——Uſque ad ſidera notus.

Virgil.

Angelus verò, ut retorqueamus Ethnicum, *eclog.* 5. à v. 43.

Formoſi pecoris cuſtos, formoſior ipſe.

Hac enim de cauſa inter Hebræos dicitur *Ir*, & ab Iride; pacis notâ, Divum internuncia, ac demum propter eximiam formam pulchritudinis; deſignatam in varietate delectabilis coloris.

Cur dict. iris?

Qualis ab imbre ſolet percuſſus ſolibus arcus,
Rutilat, indutus velamina mille colorum.

Ovid. 6. Metam. Fab. 1. & 9. Fab. 10.

Etenim propter Deum deſerviunt ſervitutis, inſignes præſides, propter nos & propter ſe; ut per huiuſmodi miniſterium, conſtet propenſio in protectionem hominum.